

کشاورزی جهان در چشم انداز ۲۰۲۳-۲۰۳۲

written by شهناز آقایی | ۱۱ فروردین ۱۴۰۳

به گزارش **نره بین بورس**، حسین شیرزاد، تحلیل گر و دکترای توسعه کشاورزی در خصوص کشاورزی جهان در چشم انداز 2023_2032، برداشتی آزاد از گزارش فائو و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه سازمان ملل پرداخت.

متن کامل یادداشت به شرح است:

انتظار می رود که جمعیت جهان تا سال 2050 به 10 میلیارد نفر برسد و تقاضا برای غذا به طور متوسط 78.5 درصد افزایش و برای تغذیه 10 میلیارد نفر تا سال 2050، تولید غذا باید تا سال 2050 حدود 50 درصد افزایش یابد. در سال 2020، تولید جهانی غذا حدود 9.8 میلیارد تن بود که انتظار می رود تولید جهانی غذا تا سال 2050 در مقایسه با سطح آن در سال 2020 دو برابر شود. غذا نه تنها یک نیاز اساسی برای بقا است، بلکه یک نیروی محرکه برای شکوفایی اقتصادی یک کشور است. غذا کلیدی برای باز کردن پتانسیل اقتصادی یک کشور، تاثیر گذار بر رشد تولید ناخالص داخلی و فرصت های تجاری تاثیرگذار است. در نیمه اول سال 2022، تجارت جهانی با نرخ دو رقمی رشد کرد.

این جهش های بزرگ نتیجه افزایش قیمت مواد غذایی و انرژی بود. در سال 2022، تولید مواد غذایی بیش از 5 تریلیون دلار تخمین زده شد که آن را به یکی از بزرگترین صنایع در جهان تبدیل کرد. ارزش تولید غذا توسط عوامل متعددی از جمله مقدار مواد غذایی تولید شده، قیمت مواد غذایی و هزینه نهاده هایی مانند کود و نیروی کار تعیین می شود. ارزش تولید مواد غذایی مدام در حال افزایش است، اما باید با هزینه مواد غذایی که در حال گسترش است، هماهنگی داشته باشد. این باعث می شود که جهان نگران این باشد که خانواده های کم درآمد چگونه می توانند غذا بخرند. حقیقت شگفت انگیز این است که سطح بالای تولید سرانه غذا تصویری از بخش کشاورزی پر جنب و جوش را ترسیم می کند که مملو از امکانات است و راه را برای پیامدهای اقتصادی مثبت متعدد هموار می کند.

در طول سال 2020 تولید جهانی غذا تقریباً 4 میلیارد تن در سال بود اما وقتی صحبت از این می شود که کدام کشور بزرگترین تولید کننده مواد غذایی به صورت مطلق است، کشور چین با تولید کل 682.3 میلیون تن در سال 2021 خودنمایی میکند. چین، هند، برزیل، روسیه و ایالات متحده حدود یک سوم غذای جهان را تولید می کنند. با این حال، سرانه بالای تولید غذا توسط کشورها نشان می دهد که کدام کشورها تولید مقداری نسبتاً بالایی از غذا نسبت به اندازه جمعیت خود دارند. سرانه تولید غذای کشورها نقشی اساسی در شکل دادن به چشم انداز اقتصادی آن ایفا می کند و مستقیماً بر رشد تولید ناخالص

داخلی و سهم کلی بخش کشاورزی تأثیر می‌گذارد. برخی از مزایای کلیدی عملکرد بالای سرانه کشاورزی شامل افزایش امنیت غذایی، بهبود استاندارد زندگی، ایجاد اشتغال و درآمد و توسعه روستایی است. تولید بالای سرانه مواد غذایی تضمین‌کننده عرضه پایدار، کاهش وابستگی به واردات و افزایش امنیت غذایی است، به ویژه با توجه به این واقعیت که 40 درصد از زمین‌های کشاورزی جهان بیش از حد تخریب شده و 90 درصد از خاک سطحی جهان در 30 سال آینده در معرض خطر قرار دارد 12 میلیون هکتار از جنگل‌ها سالانه پاکسازی می‌شوند تا راه را برای زمین‌های کشاورزی باز کنند.

تا کنون جهان یک سوم جنگل‌های خود را از دست داده است. پس صنعت غذا با چالش‌های متعددی، از جمله نگرانی در مورد ایمنی مواد غذایی، تغییرات آب و هوا، و افزایش تقاضا برای روش‌های تولید مواد غذایی پایدار و سازگار با محیط زیست دست و پنجه نرم می‌کند. تولید بیش از حد مواد غذایی از نظر فرسایش خاک و کاهش تغذیه نیز خطری برای محیط زیست است. این امر منجر به از بین رفتن تنوع زیستی می‌شود. طرفه اینکه مصرف‌کنندگان بیشتر از کیفیت و منبع مواد غذایی خود آگاه می‌شوند، که منجر به افزایش تقاضا برای محصولات ارگانیک، محلی و غیر اصلاح شده ژنتیکی می‌شود. پیشرفت‌های فناوری، مانند کشاورزی دقیق و سیستم‌های ردیابی مواد غذایی، به بهبود کارایی و بهره‌وری در سراسر زنجیره تامین کمک می‌کنند. همچنین روند رو به رشدی به سمت منابع پروتئینی گیاهی و جایگزین وجود دارد، زیرا مصرف‌کنندگان نسبت به سلامتی و محیط زیست آگاه‌تر می‌شوند.

رشد جمعیت جهان که انتظار می‌رود تا سال 2050 به 9.7 میلیارد نفر برسد، یکی از محرک‌های اصلی صنعت غذا است. با افزایش جمعیت، تقاضا برای محصولات غذایی نیز افزایش می‌یابد و فرصت‌هایی را برای شرکت‌های صنایع غذایی ایجاد می‌کند. با یک بررسی ساده آماری درمی‌یابیم که تجارت جهانی از دهه 1990 دو برابر نرخ اقتصاد جهانی رشد کرده است اما مزایا و خطراتی را نیز به همراه داشته است و به طور خاص، حدود 23 درصد از کل مواد غذایی برای مصرف انسان در سطح بین‌المللی مبادله می‌شود و میزان کالری غذا در شبکه بین‌المللی تجارت مواد غذایی (IFTN) از سال 1986 بیش از دو برابر شده است. بر اساس گزارش سازمان ملل متحد، با توجه به رشد آهسته‌تر تقاضا در کشورهای با درآمد متوسط، تجارت جهانی کالاهای کشاورزی سالانه 1.3 درصد رشد خواهد کرد که نصف سرعت ثبت شده در دهه گذشته است. سازمان خواربار و کشاورزی ملل متحد و سازمان همکاری اقتصادی و توسعه در چشم‌انداز 2023-2032 خود اعلام کردند که ذرت، گندم و سویا علیرغم اینکه بیشترین سهم را در تجارت در دهه گذشته داشته‌اند، بیشترین کاهش رشد سالانه را تجربه خواهند کرد.

ذرت، گندم و سویا بیشترین کاهش رشد سالانه را تجربه خواهند کرد و رشد تولید دام و ماهی سالانه 1.3 درصد کاهش می‌یابد، در حالی که رشد تولید شیر سالانه 1.5 درصد پیش‌بینی می‌شود. پیش‌بینی می‌شود که گوشت طیور تا سال 2032 نزدیک به نیمی از افزایش کلی تولید گوشت را به خود اختصاص دهد. در رابطه با تولید شیر، در این گزارش آمده است که رشد سالانه 1.5 درصدی در سطح جهان طی 10 سال آینده پیش‌بینی می‌شود. در این میان؛ هند و پاکستان نقش مهمی را در تولید بین‌المللی ایفا خواهند کرد و در بیش از نیمی از افزایش تولید و حدود یک سوم تولید جهانی شیر در سال 2032 سهم خواهند بود. با این حال، پیش‌بینی می‌شود که تولید شیر در اتحادیه اروپا به دلیل تغییر مداوم به سمت سیستم‌های تولید پایدارتر از نظر زیست‌محیطی، کاهش جزئی را تجربه کند. انتظار می‌رود جنوب و جنوب شرق آسیا با افزایش واردات کالاهای اساسی کشاورزی، روند تبدیل شدن به واردکننده خالص را تجربه کنند.

بی‌تردید رشد شدید تقاضای منطقه‌ای عامل اصلی این پیش‌بینی است. در همین حال، پیش‌بینی می‌شود که تا سال 2032، کشورهای جنوب صحرای آفریقا شاهد کسری تجاری تقریباً دو برابری در اقلام عمده غذایی باشد، که عمدتاً به دلیل رشد سریع جمعیت و پیشی گرفتن از سایر مناطق است. از سوی دیگر، آمریکای لاتین پیش‌بینی می‌کند که مازاد تجارت کشاورزی خود را تا 17 درصد افزایش دهد و پیش‌بینی می‌شود که سهم صادراتی از تولیدات کشاورزی بین‌المللی خود را تا سال 2032 به 40 درصد برسد. انتظار می‌رود آمریکای شمالی جایگاه خود را به عنوان دومین صادرکننده بزرگ کالاهای کشاورزی در سطح

جهان حفظ کند، اگرچه موقعیت خالص صادرات آن ممکن است کمی تحت تأثیر رشد مصرف داخلی قوی قرار گیرد. این گزارش همچنین پیش‌بینی می‌کند که انتشار مستقیم محصولات کشاورزی در جهان طی دهه آینده 7.5 درصد افزایش می‌یابد و انتظار می‌رود که تولید دام در 80 درصد افزایش کلی انتشار گازهای گلخانه‌ای نقش داشته باشد. پیش‌بینی می‌شود که اکثر این انتشارات در مناطق با درآمد متوسط و کم اتفاق بیفتد، علاوه بر این، کودهای شیمیایی نقش مهمی در انتشار مستقیم گازهای گلخانه‌ای دارند. عواملی مانند قیمت بالای انرژی، سیاست‌های داخلی و تحولات دسترسی به بازار بر استفاده جهانی از کودها تأثیر می‌گذارد و منجر به تغییرات بالقوه در الگوهای مصرف آنها می‌شود. بسیاری از کشورها از سیاست تجاری استفاده می‌کنند تا بازارهای داخلی خود را از نوسانات قیمت ایمن کنند.

اگرچه تعداد کشورهای عرضه‌کننده به ازای هر کشور واردکننده در طی 30 سال گذشته افزایش چشمگیری داشته است بررسی‌ها نشان داده از 1 تا 5 کشور در سال 1991 به 5 تا 18 کشور در سال 2020 رسیده است. با این حال، نگرانی گسترده‌ای وجود دارد که چنین سیاست‌هایی – به ویژه محدودیت‌های صادراتی – ممکن است نوسان قیمت جهانی را تشدید کند و بر دیگر کشورها تأثیر منفی بگذارد. همانطور که بار دیگر در زمینه جنگ در اوکراین آشکار شد، دولت‌های ملی اغلب به مداخلات سیاست تجاری به عنوان وسیله‌ای برای تثبیت قیمت‌های داخلی مواد غذایی و ایزوله کردن بازارهای داخلی از قیمت‌های نوسان بازار جهانی متوسل می‌شوند. با این حال، نگرانی گسترده‌ای نیز وجود دارد که چنین مداخلاتی می‌تواند منجر به قیمت‌های بی‌ثبات‌تر بازار جهانی شود که بر سایر کشورها تأثیر می‌گذارد و به نوبه خود به بازارهای داخلی بازمی‌گردد. این نگرانی‌ها اغلب با توجه به سیاست‌های صادراتی محدودکننده ابراز می‌شوند مانند ممنوعیت صادرات گندم توسط هند در سال 2007 و مجدداً در سال 2022. افزایش نوسانات قیمت جهانی همچنین می‌تواند اثربخشی چنین سیاست‌های تجاری ملی را در تلاش برای دستیابی به قیمت‌های داخلی باثبات‌تر به دلیل انتقال نوسان قیمت جهانی به بازارهای داخلی محدود کند.

وقتی سیاست تجارت ملی تغییر می‌کند، نوسان قیمت جهانی را افزایش می‌دهد، اهداف سیاست داخلی طراحی شده برای تثبیت قیمت‌های داخلی مواد غذایی می‌تواند در تضاد با اهداف مشترک جهانی توافق شده در دستور کار 2030 برای توسعه پایدار باشد. ادغام فناوری دیجیتال در کشاورزی یک فرصت بزرگ برای کشورهای جنوب صحرائی آفریقا است. ظهور تلفن همراه به عنوان یک ابزار ارتباطی محبوب، همراه با راه‌حل‌های مبتنی بر اینترنت، می‌تواند دسترسی به منابع مالی برای نهادهای کشاورزی را در سراسر زنجیره ارزش به طور قابل توجهی افزایش دهد. دیجیتالی شدن، و همچنین استفاده موثر از کود و بذر، اهمیت فزاینده‌ای در باز کردن چشم انداز کشاورزی در آفریقا خواهد داشت. فناوری‌های پرفرمدار در کشاورزی شامل مدیریت داده، یادگیری ماشینی، هوش مصنوعی، اتوماسیون و برنامه‌های کاربردی مبتنی بر هواپیماهای بدون سرنشین در آفریقا و آسیا و خاورمیانه توسعه می‌یابد. مزارع امروزی و سایر عملیات کشاورزی بسیار متفاوت از مزارع چند دهه پیش عمل می‌کنند که در درجه اول به لطف پیشرفت‌های فناوری کشاورزی (AgTech) است. دستگاه‌ها و سیستم‌های پیچیده اکنون به کشاورزی اجازه می‌دهد تا سودآورتر، کارآمدتر، ایمن‌تر و سازگار با محیط زیست باشد. اما با افزایش سریع جمعیت جهان، نمی‌توان بحران جهانی غذا را نادیده گرفت.